

DORR Digi groep 1 en 2

Analyse doelen Jonge kind

slo

Juli 2018

nationaal
expertisecentrum
leerplan-
ontwikkeling

Verantwoording

2018 SLO (nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling), Enschede

Mits de bron wordt vermeld, is het toegestaan zonder voorafgaande toestemming van de uitgever deze uitgave geheel of gedeeltelijk te kopiëren en/of verspreiden en om afgeleid materiaal te maken dat op deze uitgave is gebaseerd.

Informatie

SLO

Afdeling: Primair Onderwijs

Postbus 2041, 7500 CA Enschede

Telefoon (053) 4840 664

Internet: www.slo.nl & <http://jongekind.slo.nl/>

E-mail: primaironderwijs@slo.nl

DORR Digi

DEEL 1: ACHTERGRONDGEGEVENS OBSERVATIELIJST

Titel	<i>DORR Digi</i>
Auteur(s)	<i>DORR Team</i>
Uitgever	<i>DORR onderwijs</i>
Jaar van uitgave	2013-2018 (digitale versie; regelmatig updates)
Doelgroep	Basisonderwijs groep 1 en 2
Samenstelling van het instrument	<i>DORR is een observatiepakket dat de leerkracht, vanuit een beredeneerd aanbod van leerlijnen, meer structuur geeft bij het plannen van activiteiten en daarbij kinderen laat observeren in vrije onderwijssituaties. Het onderwijsaanbod is verdeeld in zes niveaus. Het aanbod en de observatie richt zich op een bepaald onderdeel van de leerlijn; dat sluit echter niet uit dat in deze periode ook andere onderdelen uit de leerlijn kunnen worden aangeboden. De observatiegegevens worden in kaart gebracht en laten zo een goed beeld zien van het ontwikkelingsverloop van een leerling. De gegevens van alle leerlingen kunnen in een groepsprofiel gezet worden. Aan de hand van deze gegevens worden nieuwe activiteiten aangeboden in de groep en aan individuele leerlingen.</i>
Doorgaande lijn	<i>DORR Digi (kleuters) sluit aan bij DORR Peuters. Hierin is de doorgaande lijn zichtbaar vanaf 2,5 jaar. Ook zegt DORR dat in het huidige onderwijs de meeste gebruikte systemen goed naast elkaar te gebruiken zijn en dat dit ook zorgt voor een doorgaande lijn.</i> <i>DORR zegt het volgende over de doorgaande lijn in de hele basisschool: "De eerste jaren van de basisschool zijn een belangrijke periode. In deze periode komen kinderen in aanraking met vaardigheden die ze bij hun verdere schoolloopbaan nodig hebben. De basis wordt hier gelegd. Het is dus van wezenlijk belang dat kinderen met name in deze periode goed worden begeleid en achterstanden snel gesignaleerd worden. Daarvoor is nodig dat men beschikt over een goed observatiepakket, waarmee de ontwikkeling in kaart kan worden gebracht."</i>
Geanalyseerde onderdelen	De volgende onderdelen van <i>DORR</i> zijn geanalyseerd: <ul style="list-style-type: none"> • rekenen; • rekenen visueel/ruimtelijk; • sociaal-emotioneel. Daarnaast is ook naar andere onderdelen gekeken waar mogelijk doelen voor rekenen en sociaal-emotionele ontwikkeling aan de orde komen. De doelen voor taal zullen op een later moment worden geanalyseerd.
Uitgangspunten en doelstellingen van het instrument	<i>DORR</i> staat voor: Dagelijks; omdat de kinderen elke dag anders zijn. Observeren; om de ontwikkeling van kinderen te volgen. Registreren; om van hieruit aan te kunnen sluiten met een nieuw onderwijsaanbod dat afgestemd is op de ontwikkeling van het kind. Rapporteren; om ouders op de hoogte te houden van de ontwikkeling van hun kind. <i>DORR</i> beschrijft vier belangrijke uitgangspunten van het programma in het algemeen:

	<ul style="list-style-type: none"> • "DORR biedt <u>leerkrachten</u> ondersteuning bij het opzetten van een onderwijsaanbod. Door observaties wordt het ontwikkelingsproces van de kinderen zichtbaar. • DORR maakt voor <u>leerlingen</u> het onderwijsaanbod aantrekkelijk en zichtbaar. • DORR laat <u>ouders</u> zien hoe de ontwikkeling van hun kind verloopt en geeft hen inzicht in het onderwijsaanbod voor de komende periode. • DORR biedt het <u>schoolbestuur</u> inzicht in de kwaliteit van het onderwijs op de diverse scholen; een mobiele organisatie en budgetbeheersing bij de aanschaf van leermiddelen."
Korte beschrijving van visie op <u>het jonge kind</u> zoals aangegeven in het instrument/ de methode	<p>DORR Digi beschrijft geen specifieke visie op het jonge kind. Wel komen deze twee quotes naar voren in de handleiding: <i>"Weer tijd voor echt kleuteronderwijs"</i> en <i>"Kleuteronderwijs krijgt weer kleur"</i>.</p> <p>Dit heeft te maken met de administratie die volgens DORR Digi veel minder tijd vergt dan met een ander programma, zodat de leerkracht meer tijd krijgt om de kinderen te observeren en te begeleiden.</p>
Inhoud	<p>In de digitale omgeving van DORR Digi kunnen de leerkrachten naast het invullen van het observatie-instrument (leerlingenkaart) ook een planning maken met een dag/week rooster. De groepsplannen worden deels gemaakt aan de hand van de ingevulde observatie. Zo kan de leerkracht bepalen hoe hij zijn lessen kan afstemmen op de behoeften van de leerlingen. De leerkracht kan precies zien op welke onderdelen de leerlingen nog hulp juist uitdaging nodig hebben.</p> <p>De leerlijnen die bij DORR worden geobserveerd, zijn: taal-lezen, rekenen, rekenen visueel/ruimtelijk, motoriek/bewegingsspel, sociaal-emotioneel, wereldoriëntatie, burgerschap en muziek.</p>
Aspecten taalontwikkeling	<p>De leerlijn taal-lezen kent de volgende onderverdeling:</p> <ul style="list-style-type: none"> • boekoriëntatie; • verhaalbegrip; • begrijpend luisteren; • functies van geschreven taal; • relatie tussen gesproken en geschreven taal; • taalbewustzijn: fonologisch bewustzijn; • taalbewustzijn: eindrijm; • taalbewustzijn: fonemisch bewustzijn; • alfabetisch principe; • functioneel lezen en schrijven; • schrijfontwikkeling; • mondelinge taal; • woordenschat.
Aspecten rekenontwikkeling	<p>Rekenen wordt onderverdeeld in:</p> <ul style="list-style-type: none"> • beginnende gecijferdheid met daarbij <ul style="list-style-type: none"> ○ getallen: telvaardigheid; ○ getallen: aantallen presenteren; ○ getallen: hoeveelheden; ○ getallen: hoeveelheden probleemoplossen; ○ beredeneren: ordenen/sorteren; ○ meten: lengte/oppervlakte;

	<ul style="list-style-type: none"> ○ meten: inhoud; ○ meten: gewicht; ○ meten: tijd; ○ meten: geld; • visueel ruimtelijke ontwikkeling met daarbij <ul style="list-style-type: none"> ○ meetkunde: vormen/figuren; ○ meetkunde: kleuren; ○ meetkunde: oriënteren; ○ meetkunde: construeren; ○ meetkunde: vouwreeksen; ○ visuele discriminatie; ○ puzzelen; ○ oog-hand coördinatie.
Aspecten sociaal-emotionele ontwikkeling	<p>Bij de sociaal-emotionele ontwikkeling worden de volgende aspecten onderscheiden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • intrapersoonlijk met daarbij <ul style="list-style-type: none"> ○ tekenontwikkeling; ○ autonomie; ○ autonomie omgaan met eigen gevoelens; ○ flexibiliteit; ○ reflectie; ○ concentratie; ○ competentie; ○ werkgeheugen ○ taakgerichtheid; • interpersoonlijk met daarbij <ul style="list-style-type: none"> ○ relaties: omgaan met de ander; ○ relaties: omgaan met gevoelens van een ander; ○ sociale vaardigheden; ○ samenwerken; ○ rollenspel: samenspelen; ○ rollenspel: planmatig handelen; ○ rollenspel: spelverhaal; ○ rollenspel: taalgebruik; ○ rollenspel: spelduur.
Werkwijze	<p>De kleuters worden elke dag geobserveerd door de leerkracht. Bij <i>DORR Digi</i> kan online de leerlingkaart worden ingevuld. Dit is tevens ook het observatie-instrument. <i>DORR</i> biedt een aanbod van leerlijnen op zes verschillende niveaus. Binnen een leerlijn kunnen de leerlingen met verschillende doelen bezig zijn. De zes niveaus worden 'fases' genoemd in het observatie-instrument. Tijdens het evaluatiemoment vult de leerkracht in de juiste fase in waar de leerling staat op dat moment. Dit gebeurt steeds na twaalf weken onderwijsaanbod. In totaal dus voor 72 weken, wat overeenkomt met de lestijd van groep 1 en 2 samen. Zo heeft elke fase zijn bijbehorende doelen, waarbij de leerkracht invult welke doelen al behaald zijn en welke nog niet. Hier rollen vervolgens onderwijsbehoeften uit per leerlijn. Op deze manier kan de leerkracht de onderwijsbehoefte van de leerlingen afstemmen op het onderwijsaanbod.</p>

Aanwijzingen voor normering	De leerkracht moet per fase en per leerlijn invullen waar de leerling zich op dat moment bevindt in zijn ontwikkeling. De leerkracht kan hierbij keuze maken uit de volgende niveaus: oriënterend bezig; wisselend resultaat; met hulp goed; zelfstandig goed. Is het blokje helemaal vol, dan is het doel van de betreffende fase behaald.
Aanwijzingen voor hulp bij gesignaleerde problemen	Wanneer de observatie is ingevuld, volgen hier arrangementen uit. Deze arrangementen geven aan welke soort instructie en/of activiteiten geschikt is voor welke leerling: <ul style="list-style-type: none"> • uitdagend arrangement: leerlingen die het basisdoel beheersen en uitdagende activiteiten nodig hebben (norm: zelfstandig goed); • begeleid arrangement: leerlingen die de leerkracht nodig hebben om gestimuleerd te worden tot het maken van opdrachten (norm: zelfstandig goed); • geleid arrangement: leerlingen die extra instructie nodig hebben en activiteiten die opgedeeld zijn in deelactiviteiten (norm: met hulp goed).
Opmerkingen	Bij de uitgever is ook het lespakket <i>Een Koffer Vol</i> verkrijgbaar. Het pakket is gebaseerd op het spelend leren en bevat materialen die de leerkracht ondersteunen bij het aanbieden van de lesstof. De site van <i>DORR Digi</i> bevat mogelijkheden om een thema aan te maken en de daarbij behorende speelleerhoeken vast te stellen.

DEEL 2A: ANALYSE-RESULTATEN BOSOS OP SLO-DOELEN (VERSIE 2017) (beschrijvend)

Taal eind groep 2

De herziene SLO-doelen voor taal zijn nog in ontwikkeling. De analyse op taaldoelen zal dan ook in een later stadium plaats vinden.

Rekenen eind groep 2

Domein Getallen	
getalbegrip	Alle doelen van het subdomein <i>getalbegrip</i> zijn aangetroffen in het observatie-instrument.
bewerkingen	De drie doelen rond <i>bewerkingen</i> komen aan de orde bij de rubrieken getallen: hoeveelheden en hoeveelheden: probleemoplossen.
Domein Verhoudingen	
-	Beide doelen van het domein <i>verhoudingen</i> komen voor in <i>DORR</i> .
Domein Meten en meetkunde	
meten:	
lengte en omtrek	Alle doelen van het subdomein <i>meten van lengte en omtrek</i> zijn aangetroffen in het instrument.
oppervlakte	Alle doelen komen aan bod bij de leerlijn <i>meten, lengte/oppervlakte</i> .
inhoud	De vijf doelen rond <i>inhoud</i> zijn allemaal uitgewerkt in het instrument.
gewicht	Alle doelen zijn aangetroffen.
tijd	Alle doelen van het subdomein <i>meten van tijd</i> komen aan bod.
geld	Bij de leerlijn meten zijn ook doelen rond het geld uitgewerkt. Hierin komen alle door SLO geformuleerde doelen voor.
meetkunde:	
oriënteren in de ruimte	Het <i>herkennen en gebruiken van ruimtelijke begrippen</i> komt wel aan bod in het instrument. Hierbij is echter maar beperkt expliciet gemaakt om welke begrippen het gaat. De overige doelen van <i>oriënteren in de ruimte</i> komen volledig aan bod.
construeren	Het <i>herkennen van tweedimensionale afbeeldingen van driedimensionale figuren</i> komt impliciet aan de orde bij fase 6 van construeren: <i>kan 3-dimensionale constructies maken en nabouwen</i> . Het omgekeerde komt niet voor. De twee overige doelen van het subdomein <i>construeren</i> zijn volledig aangetroffen in het instrument.
opereren met vormen en figuren	Alle drie doelen komen aan bod.
Domein Verbanden	
-	Het maken van een beeldgrafiek komt aan de orde in fase 6 van <i>getallen: hoeveelheden probleemoplossen</i> .

Sociaal-emotionele ontwikkeling eind groep 2

Domein Omgaan met gevoelens, wensen en opvattingen
--

omgaan met gevoelens, wensen en opvattingen van jezelf	De negen doelen rond <i>omgaan met gevoelens, wensen en opvattingen van jezelf</i> zijn aangetroffen in het instrument.
omgaan met gevoelens, wensen en opvattingen van anderen	Alle doelen komen aan bod in <i>DORR</i> .
Domein Zelfstandigheid	
ontwikkelen van zelfstandigheid	Alle doelen van het domein <i>zelfstandigheid</i> zijn uitgewerkt in het observatie-instrument.
Domein Omgaan met de ander	
ontwikkelen van sociale vaardigheden en omgaan met relaties	Bij het domein <i>Omgaan met de ander: ontwikkelen van sociale vaardigheden en omgaan met relaties</i> worden elf doelen onderscheiden. Deze zijn allemaal teruggevonden in het instrument.
Domein Werkhouding en concentratie	
ontwikkelen van een werkhouding en concentratievermogen	Alle doelen van het domein <i>werkhouding en concentratie</i> zijn uitgewerkt in het instrument.
Domein Samenwerken	
leren samenwerken met anderen	Alle doelen van het domein <i>samenwerken</i> komen aan de orde.

DEEL 2B: ANALYSE-RESULTATEN BOSOS OP SLO-DOELEN (VERSIE 2017) (tabel)

Legenda:			
■	=	aanwezig	
▣	=	gedeeltelijk aanwezig	
□	=	niet aanwezig	
n.v.t.	=	niet van toepassing	

Rekenen eind groep 2

Eind groep 2: De leerling...		
Domein: getallen		
getalbegrip	kan de telrij opzeggen tot ten minste 20	■
	kan vanuit elk getal tot 20 verder tellen en vanuit elk getal onder 10 teruggellen	■
	herkent en gebruikt rangtelwoorden tot ten minste 10	■
	herkent begrippen rond de telrij en kan deze handelend gebruiken in concrete situaties: verder, door, terug, naast, tussenin, (er)voor, (er)na, eerste, laatste	■
	kan hoeveelheden tot ten minste 12 schatten, precies tellen (resultatief) en weergeven (neerleggen, tekenen)	■
	kan hoeveelheden tot ten minste 20 vergelijken en ordenen: 'meer', 'minder', 'evenveel', 'meeste', 'minste'	■
	herkent hoeveelhedenbegrippen en kan deze handelend gebruiken in concrete situaties: meer, minder, evenveel, meeste, minste, veel, weinig, samen, niets, alles	■
	herkent kleine hoeveelheden tot ten minste 6, zonder tellen, eventueel door gebruik te maken van patronen en structuren	■
	kan verkort tellen van hoeveelheden tot ten minste 12 door gebruik te maken van patronen en structuren	■
	kan hoeveelheden tot ten minste 12 representeren met bijvoorbeeld vingers, streepjes, stippen	■
kan de getsymbolen 0 tot en met 10 lezen	■	

Eind groep 2: De leerling...		
	kent de volgorde van de getsymbolen in de getallenrij tot ten minste 10	■
	kan getsymbolen, telwoorden en hoeveelheden tot ten minste 10 koppelen aan elkaar	■
	kan kritisch denken en redeneren over de telrij, hoeveelheden en getallen tot ten minste 10 in probleemsituaties	■
bewerkingen	kan eenvoudige optel- en aftrekproblemen met hoeveelheden tot ten minste 12 (handelend) oplossen	■
	kan eenvoudige splitsproblemen met hoeveelheden tot ten minste 10 (handelend) oplossen	■
	kan eenvoudige verdeelsituaties met hoeveelheden tot ten minste 12 (handelend) oplossen	■
Domein: verhoudingen		
-	kan in betekenisvolle situaties verhoudingsgewijs vergelijken en ordenen op grootte	■
	herkent situaties of afbeeldingen waarin de verhoudingen niet kloppen	■
Domein: meten en meetkunde		
meten: lengte en omtrek	herkent begrippen rond lengte en omtrek en kan deze handelend gebruiken in concrete situaties: - lang, langer, langst(e); kort, korter kortst(e); - groot, groter, grootst(e); klein, kleine, kleinst(e); - dik, dikker, dikst(e); dun, dunner, dunst(e); - hoog, hoger, hoogst(e); laag, lager, laagst(e); - (er) omheen	■
	herkent tegenstellingen bij lengte en omtrek en kan deze gebruiken: grootste/kleinste; langste/kortste; hoogste/laagste; dikste/dunste	■
	kan lengtes vergelijken en ordenen op het oog, door naast elkaar te houden, of met een hulpmiddel (zoals met een touwtje)	■
	kan lengte meten met een natuurlijke maat	■

Eind groep 2: De leerling...		
	kan kritisch denken en redeneren over lengte in eenvoudige probleemsituaties	■
meten: oppervlakte	herkent begrippen rond oppervlakte en kan deze handelend gebruiken in concrete situaties: - groot, groter, grootst(e), even groot; - klein, kleine, kleinst(e), even klein	■
	herkent de tegenstelling grootste/kleinste bij oppervlakte en kan deze gebruiken.	■
	kan de oppervlaktes van voorwerpen die veel van elkaar verschillen, vergelijken en ordenen door naast of op elkaar te leggen of op het oog	■
meten: inhoud	herkent begrippen rond inhoud en kan deze handelend gebruiken in concrete situaties: vol, voller, volst(e), leeg, veel, weinig, meer, meest(e), minder, minst(e), evenveel	■
	herkent de tegenstelling meeste/minste bij inhoud en kan deze gebruiken	■
	kan inhouden, zowel in de betekenis van 'wat er in zit' als 'wat er in kan', op het oog vergelijken en ordenen	■
	kan een inhoud meten met een natuurlijke maat en het resultaat via tellen vaststellen	■
	kan redeneren over inhoud in eenvoudige probleemsituaties	■
meten: gewicht	herkent begrippen rond gewicht en kan deze handelend gebruiken in concrete situaties: zwaar, zwaarder, zwaarst(e), licht, lichter, lichtst(e), even zwaar/licht	■
	herkent de tegenstelling zwaarste/lichtste bij gewicht en kan deze gebruiken	■
	kan enkele voorwerpen die (aanzienlijk) in gewicht verschillen vergelijken en ordenen naar gewicht door te wegen met de handen of met een balans	■
	kan redeneren over gewicht in eenvoudige probleemsituaties	■
meten: tijd	begrijpt tijdsbegrippen in dagelijkse situaties: dag, nacht, vandaag, morgen, gister, nu, straks, lang, kort, even(tjes), snel, eerder, later	■

Eind groep 2: De leerling...		
	kan gebeurtenissen in de goede volgorde beschrijven en ordenen (met foto's, met woorden) en uitleggen.	■
	kan van activiteiten die veel in tijdsduur van elkaar verschillen, aangeven welke langer of korter duurt	■
	kan kritisch denken en redeneren over tijd in eenvoudige probleemsituaties	■
meten: geld	weet dat bedragen laten zien hoe duur voorwerpen zijn en dat je die voorwerpen kunt 'ruilen' tegen geld	■
	kan gepast betalen van voorwerpen onder 10 euro met munten van 1 euro en kan van een hoeveelheid van maximaal tien munten van 1 euro, het totaal bepalen	■
	kan redeneren over 'geld en waarde' in eenvoudige probleemsituaties	■
meetkunde: oriënteren in de ruimte	kent en gebruikt ruimtelijke begrippen: voor, achter, naast, in, op, boven, onder, dichtbij, veraf	□
	herkent de meetkundige begrippen links, rechts, tegenover, tussen.	■
	kan een eenvoudige route volgen en een bekende route globaal beschrijven	■
	kan eenvoudige plattegronden aflezen en interpreteren	■
	kan in eenvoudige situaties vertellen wat wel en wat niet zichtbaar is vanaf een bepaald standpunt	■
meetkunde: construeren	kan tweedimensionale afbeeldingen van driedimensionale figuren herkennen en omgekeerd	□
	kan een bouwwerk of constructie nabouwen ook als deze als foto is afgebeeld of in een stappenplan wordt weergegeven	■
	kan de regelmaat in patronen herkennen, deze uitleggen en voortzetten	■
	kan de meetkundige figuren cirkel, driehoek, vierkant, rechthoek benoemen	■

Eind groep 2: De leerling...		
meetkunde: opereren met vormen en figuren	herkent vierkanten, rechthoeken, cirkels en driehoeken in voorwerpen uit de omgeving	■
	kan voorwerpen sorteren op minimaal twee kenmerken	■
Domein: verbanden		
-	begrijpt dat je hoeveelheden kunt vergelijken door objecten gesorteerd in rijen te leggen waardoor een eenvoudig beelddiagram ontstaat	■

Sociaal-emotionele ontwikkeling eind groep 2

Eind groep 2		
Domein: omgaan met gevoelens, wensen en opvattingen		
omgaan met gevoelens, wensen en opvattingen van jezelf	kennis hebben van jezelf	■
	ontwikkelen van zelfvertrouwen	■
	verschillen en overeenkomsten ervaren tussen zichzelf en anderen	■
	(her)kennen van eigen emoties en gevoelens	■
	gevoelens onder woorden brengen	■
	beheersen van eigen gevoelens	■
	inschatten van eigen gevoelens, gedachten en motieven	■
	bewust omgaan met eigen gevoelens, wensen, en opvattingen en deze voor anderen begrijpelijk kunnen uiten	■
omgaan met kritiek en weigeren	■	
omgaan met gevoelens, wensen en opvattingen van anderen	kennis hebben van de ander	■
	(her)kennen en kunnen interpreteren van emoties en gevoelens van anderen	■
	inschatten van andermans gevoelens, gedachten, motieven	■
	ontdekken dat er verschillen in opvattingen bestaan	■

Eind groep 2		
	kennen van sterke en zwakke punten van een ander	■
	ervaren dat door tegenstrijdige belangen conflicten kunnen ontstaan die je samen kunt oplossen	■
	openstaan voor gevoelens, wensen en opvattingen van anderen	■
	rekening houden met gevoelens en wensen van anderen	■
Domein: zelfstandigheid		
ontwikkelen van zelfstandigheid	jezelf handhaven binnen de eigen groep	■
	vertrouwen hebben in eigen kunnen	■
	je mening kunnen geven	■
	iemand anders om hulp vragen	■
	zelfstandig taken uitvoeren	■
	stilstaan bij wat je al kunt	■
	jezelf kunnen redden	■
	zelfstandig opruimen	■
	kunnen uitstellen van behoeften	■
Domein: omgaan met de ander		
ontwikkelen van sociale vaardigheden en omgaan met relaties	contact zoeken met anderen	■
	vertrouwen hebben in een ander	■
	complimenten geven en krijgen	■
	spelen (met anderen)	■
	bemerken of en wanneer een ander hulp nodig heeft	■
	hulp bieden aan anderen	■
	verkennen en omgaan met afspraken en regels	■
	leren van afspraken en regels	■

Eind groep 2		
	aanpassen aan nieuwe situaties	■
	bewondering tonen voor elkaars vaardigheden en mogelijkheden	■
	inzien dat thuis, op school en op straat verschillende regels nodig zijn	■
Domein: werkhouding en concentratie		
ontwikkelen van een werkhouding en concentratievermogen	gericht vragen kunnen stellen	■
	plezier hebben in de taak	■
	in staat zijn om iets af te maken	■
	doorzetten wanneer iets niet direct lukt	■
	zelfstandig opdrachten kunnen uitvoeren	■
Domein: samenwerken		
leren samenwerken met anderen	luisteren naar elkaar	■
	focus hebben op een gezamenlijk doel	■
	rekening houden met elkaar	■
	communiceren, overleggen, feedback geven en ontvangen	■
	van elkaar leren	■
	gemotiveerd zijn om samen te werken	■
	bewust zijn dat jezelf en anderen, samen verantwoordelijk zijn (in het proces)	■
	ervaren dat mensen in een groep van elkaar afhankelijk zijn en elkaar nodig hebben	■
	je houden aan afspraken	■
leren organiseren	■	

Reactie uitgever	
------------------	--

